

สรุปผล

การประชุมวิชาการระดับชาติ
เรื่อง การบริการสาธารณสุขสำหรับประชากรต่างชาติ
Healthy Migrant – Healthy Thailand

วันที่ 7 กรกฎาคม 2549

โดย องค์การ PATH

การประชุมวิชาการระดับชาติเรื่อง การบริการสาธารณสุขสำหรับประชากรต่างชาติ Healthy Migrant – Health Thailand จัดขึ้นระหว่างวันที่ 5-7 กรกฎาคม 2549 เป็นความร่วมมือระหว่าง กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ องค์การ IRC องค์การ PATH มูลนิธิริษัทไทย และ IOM โดยมี เป้าหมายเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเกิดแนวคิด พัฒนาความรู้ความเข้าใจ และแลกเปลี่ยน ประสบการณ์เพื่อนำไปพัฒนาการให้บริการสุขภาพประชากรต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การประชุมวิชาการนี้ประกอบด้วยการประชุมห้องใหญ่ 3 ห้อง และห้องย่อย 6 ห้อง ในประเด็น ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 522 คน จากหน่วยงานภาครัฐ 361 คน จากองค์กรพัฒนาเอกชน 114 คน และตัวแทนประชากรต่างดาวจำนวน 2 คน โดยมีวิทยากร ที่ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จำนวน 45 คน

ในฐานะคณะอนุกรรมการวิชาการของการจัดประชุมครั้งนี้ ขอสรุปสาระสำคัญของการประชุม ดังต่อไปนี้

ตัวแทนจากองค์การอนามัยโลก ได้กล่าวว่าการโยกย้ายถิ่นฐานเป็นปรากฏการณ์ของ มนุษยชาติในการที่จะแสวงหาความปลอดภัยและมั่นคงของชีวิต ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหา สาธารณสุขของประเทศปลายทาง องค์การอนามัยโลก ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากร บุคคลเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนเกิดการทํางานร่วมกันอย่างจริงจังและต่อเนื่องภายใต้ความร่วมมือของ ทุกฝ่าย

การประชุมวิชาการนี้ได้เริ่มต้นโดยกล่าวถึงสถานการณ์ว่า ปัจจุบันมีคนราว 191 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 3 ของประชากรโลกอพยพไปยังประเทศที่มีความเจริญกว่าทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ผู้อพยพมักประสบปัญหาสุขภาพเป็นอยู่ ความแตกต่างทางภาษาและ วัฒนธรรมทำให้ขาดข้อมูลและเข้าถึงบริการสุขภาพ เกิดภาวะเครียด เสี่ยงต่ออุบัติเหตุจาก ทํางาน การเคลื่อนย้ายนี้ยังเป็นสาเหตุให้เกิดการแพร่กระจายของโรคต่างๆ ดังนั้น ทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้องจึงควรปรับทัศนะเพื่อร่วมกันพัฒนาระบบบริการสุขภาพ จากการศึกษา..มาเป็นการ แลกเปลี่ยนข้อมูล จากการศึกษา-บังคับ..มาเป็นการร่วมมือเพื่อการดูแลสุขภาพ จากการศึกษา..มาเป็นการ เน้นต้นเหตุของความเสี่ยง จากการศึกษา..มาเป็นการส่งเสริมสุขภาพ และ จากการศึกษา..มาเป็นการทำความเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ในสถานการณ์ที่มีการระบาดของโรคติดต่อต่างๆ การป้องกันควบคุมโรคในบริบทการ เคลื่อนย้ายประชากรจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การพัฒนาการเฝ้าระวังโรคเชิงรุกก่อนที่จะ

เกิดการระบาดของโรคโดยสร้างแนวร่วมเครือข่ายชุมชน และพัฒนาอาสาสมัคร/พนักงาน สาธารณสุขต่างดาว หรือ อสต./พสต.เพื่อเฝ้าระวังโรคจากอากาศ และเชื่อมต่อกับระบบสุขภาพ เพื่อการควบคุมโรคได้อย่างทันการ นอกจากนี้ ควรพัฒนามาตรการการป้องกันโรคติดต่อ เช่น อนามัยสิ่งแวดล้อม และการให้การศึกษาดูชุมชนในมิติที่สอดคล้องกับพฤติกรรม วิถีชีวิตและ วัฒนธรรม การควบคุมโรคที่ได้ผลควรทำในมิติระหว่างประเทศด้วย ซึ่งพบว่าสำนักงานตรวจคน เข้าเมืองที่มีบทบาทหน้าที่ดูแลการเข้าออกนอกประเทศไทยของคนต่างดาวที่เข้าเมืองผิด กฎหมายก็มีข้อจำกัดในการติดตามการรักษาเมื่อส่งกลับประเทศต้นทาง

การพัฒนาระบบข้อมูลสุขภาพ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนงาน มีความสำคัญเช่นกันต่อทำความเข้าใจสถานการณ์ที่แท้จริง เพื่อการเฝ้าระวังควบคุมโรคเชิงรุก และการพัฒนาบริการสาธารณสุขในประชากรต่างชาติ ฐานข้อมูลสุขภาพควรมีการเชื่อมต่อกับ ข้อมูลสถานะบุคคล ข้อมูลแรงงาน และมีช่องทางในการให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าถึงข้อมูลเพื่อนำไปใช้ได้อย่างแท้จริง

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จัดบริการสาธารณสุขประชากรต่างชาติ พบว่า ต้องทำงาน เชิงรุกเพื่อการเข้าถึงประชากรต่างชาติก่อน โดยเริ่มจากงานที่ทำได้ง่ายและคุ้นเคย เช่น งาน อนามัยแม่และเด็ก แล้วจึงค่อยๆขยายไป บูรณาการงานสุขภาพและสังคมสงเคราะห์เข้าด้วยกัน ควรมีการพัฒนาตัวเชื่อมระหว่างผู้ให้บริการ และ ผู้รับบริการ เช่น อสต. พสต. จึงจะสามารถ ทำงานได้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องมีพันธสัญญา ทีมงานต้อง เข้มแข็ง ประกอบด้วยหน่วยงานทั้งในสาธารณสุขเอง รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ประกอบการ นายจ้าง และ ชุมชน ร่วมกันทำงานขับเคลื่อนเป็นเครือข่าย สิ่งที่สำคัญยิ่งคือบุคลากรสาธารณสุข ต้องกล้าคิด กล้าทำ “เพราะการไม่ทำเป็นการซ้ำเติมปัญหา และ นำมาสู่การเสียโอกาสได้” ประสบการณ์การทำงานยังพบว่างบประมาณมีข้ออุปสรรค แต่สิ่งที่ท้าทายการทำงานกับประชากร ต่างชาตินี้คือ การเข้าไปค้นหา และ บูรณาการ พฤติกรรม-ความเชื่อ/วิถีคิด-วัฒนธรรม แล้วนำไป วางแผนการจัดการเพื่อการเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมได้

สำหรับการพัฒนาเครือข่ายการทำงานภาครัฐและเอกชน ที่ประชุมวิชาการฯนี้ได้หารือว่า ลำพังภาครัฐคงไม่สามารถจัดการได้ จึงต้องระดมทรัพยากรและแสวงหาพันธมิตรเพื่อทำงานเป็น เครือข่ายตั้งแต่ระดับพื้นที่ถึงระดับนโยบาย ร่วมกับ องค์กรเอกชน องค์กรท้องถิ่น และชุมชน ประชากรต่างชาติ เพื่อทำงานให้ครอบคลุมมิติด้านด้านสุขภาพ สังคม สิ่งแวดล้อม ที่สอดคล้อง กับ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความต้องการที่แท้จริงของประชากรต่างชาติ เครือข่ายจะเกิดพลังได้ ต้องเริ่มต้นด้วยมิตรภาพ ความเข้าใจ เปิดใจ วางใจ ไร้อคติ รักษากติกา รวมทั้งมีศรัทธาในการที่ จะทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

เป็นที่ประจักษ์ในการประชุมวิชาการนี้ว่า การพัฒนาพนักงานและอาสาสมัครสาธารณสุข ต่างดาว สามารถลดช่องว่างและเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกัน ควบคุมโรค และการ ให้บริการสุขภาพ ให้ประชากรต่างชาติ ทั้งในสถานบริการและในชุมชน ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการ พัฒนา พสต.และอสต. คือ มีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีบุคลากรที่เข้าใจบริบทของชุมชน สร้าง อาสาสมัครได้อย่างครอบคลุมพื้นที่ ทั้งนี้ ควรเน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมระหว่างอาสาสมัครไทย และต่างดาว และรูปแบบนี้ควรนำไปขยายผลหรือประยุกต์ใช้ในจังหวัดที่มีประชากรต่างดาวได้ เป็นอย่างดี สิ่งที่สำคัญคือ รูปแบบ พสต./อสต. มิใช่เป็นทางออกอย่างเดียวของการพัฒนาการ เข้าถึงบริการสุขภาพประชากรต่างชาติ จึงควรมีการพัฒนารูปแบบในการทำงานอื่นๆที่เหมาะสม ด้วย

การทำงานเพื่อพัฒนาสุขภาพประชากรต่างชาตินั้น อยู่ในบริบทของแนวนโยบายต่างๆ ในด้านหลักความมั่นคงแห่งชาติ ก็ได้พิจารณาแยกกันระหว่างสถานภาพทางกฎหมาย และหลักมนุษยธรรมในการดูแลสุขภาพ ในด้านการจัดระบบแรงงาน เริ่มจากมาตรการผ่อนผันรายปี ต่อมา มีมียุทธศาสตร์ในการจัดระบบให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ เน้นการการนำเข้าอย่างถูกต้องโดยประสานกับประเทศต้นทาง ทางด้านสถานะทางกฎหมาย ก็อาศัยยุทธศาสตร์ทะเบียนราษฎรเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการจัดระบบต่างๆนั้น ยังคงวิ่งไล่ตามปัญหาและไม่สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของการเคลื่อนย้ายประชากรที่เกิดขึ้นตลอดเวลา แม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขได้มีความพยายามในการพัฒนายุทธศาสตร์สุขภาพที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานในระดับปฏิบัติการ แต่ก็ยังขาดหน่วยงานรับผิดชอบที่มีภารกิจหลักในการทำงานและบูรณาการงานสุขภาพประชากรต่างชาติ

ต่อคำถามที่ว่า ระบบประกันสุขภาพ คือทางออกของการบริหารจัดการสุขภาพประชากรต่างด้าว? พบว่าในระดับปฏิบัติการนั้นมีความพยายามแก้ไขภาระการให้บริการสุขภาพประชากรต่างชาติในรูปแบบกองทุนสุขภาพประกันสุขภาพ ซึ่งการดำเนินงานนี้ได้เอื้ออำนวยให้เกิดการประสานในทางบวกของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในจังหวัด เมื่อมีนโยบายประกันสุขภาพเงื่อนไขความสำเร็จขึ้นอยู่กับการผลักดันให้งานสุขภาพประชากรต่างชาติเป็นภารกิจหนึ่งของโรงพยาบาล เพื่อให้เกิดการจัดสรรงบประมาณไปในงานส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก การจัดจ้าง พสต. และการพัฒนาระบบบริการได้อย่างเต็มที่ งานเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนและเป็นไปได้ในการบริหารงบประมาณในระดับประเทศ ที่แม้ว่ามาจากเงินประกันสุขภาพคนไทย แต่ก็สามารถจัดการเพื่อให้เข้าถึงเด็กต่างชาติทุกคนเพื่อการควบคุมโรคติดต่อที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีนในประเทศไทย ดังนั้น ในสภาวะที่ประชากรต่างชาติจำนวนมากไม่สามารถเข้าสู่ระบบประกันได้เนื่องจากข้อจำกัดด้านสถานะทางกฎหมาย จึงควรมีพัฒนามาตรการต่างๆเพื่อรองรับให้เกิดความครอบคลุมในบริการสุขภาพ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสาธารณสุขไทยได้อย่างแท้จริงต่อไป

สำหรับประเด็นจริยธรรมและกฎหมาย ที่ประชุมเห็นพ้องว่า บริการสาธารณสุขเป็นเรื่องพื้นฐานที่ทุกคนควรได้รับตามหลักศีลธรรม บุคลากรสามารถให้บริการสุขภาพตามหน้าที่ โดยยึดหลักจริยธรรม จรรยาบรรณ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติของกระทรวงสาธารณสุขที่ให้เป็นไปตามหลักมนุษยธรรม ซึ่งกระบวนทัศน์นี้ ระบบสุขภาพสามารถจะพัฒนาบริการทั้งเชิงรับและเชิงรุกให้กับประชากรต่างชาติ ภายใต้สิทธิพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นทั้งคนไทยและคนต่างชาติควรได้รับบริการที่ “ถูก ฟรี ดี ใกล้เคียง เข้าใจ เป็นมิตร หัวถึง และเท่าเทียม” เมื่อเป็นเช่นนี้ สิ่งที่ทำทายนามากกว่าคือ การปรับทัศนคติบุคลากรสาธารณสุขเพื่อให้เข้าใจแนวคิดนี้อย่างถ่องแท้และนำมาปฏิบัติได้จริง

ผลจากการประชุมวิชาการในสามวันที่ผ่านมา สามารถสรุปเป็นประเด็นที่ท้าทาย ที่ต้องพัฒนาร่วมกันต่อไป ดังนี้คือ

1. พัฒนาโครงสร้างของกระทรวงสาธารณสุข ให้มีหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการบูรณาการงานสาธารณสุขประชากรต่างชาติ
2. ยกร่างยุทธศาสตร์ประชากรต่างชาติที่พัฒนาขึ้นให้เป็นยุทธศาสตร์อย่างเป็นทางการ และให้มีผลในระดับปฏิบัติการอย่างแท้จริง
3. พัฒนาคือความร่วมมือและนโยบายระหว่างประเทศที่ชัดเจนในเรื่องการป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อ และการส่งต่อ
4. บริหารจัดการเงินประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าวในระดับจังหวัดอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการส่งเสริมป้องกันดูแลสุขภาพของกลุ่มเป้าหมาย

5. พัฒนามาตรการเสริมอื่นๆ นอกจากการประกันสุขภาพที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมป้องกันควบคุมโรคให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่ไม่สามารถเข้าสู่ระบบประกันได้
6. ผลักดันให้มีตำแหน่ง พสต. ช่างงานด้านสาธารณสุขได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อกำหนดกรอบอัตราค่าจ้างและงบประมาณที่ชัดเจน
7. เสริมสร้างความเข้าใจและความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบาย มาตรการ และระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้องในกลุ่มผู้ทำงานด้านสุขภาพประชากรต่างชาติ
8. พัฒนาความร่วมมือในระดับชุมชน จังหวัด ภูมิภาค ประเทศ และระหว่างประเทศ ให้เกิดการทำงานร่วมกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และสร้างความเข้าใจต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมโดยคำนึงถึงสิทธิและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของทุกคน

ประเทศไทยจะบรรลุ Healthy Thailand ได้
เราต้องสร้างสรรค์สุขภาพที่ดีให้กับทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย
Healthy Migrants จึงมิใช่เพียงภาระหน้าที่
แต่คือพันธะสัญญาของเราทุกท่านที่ร่วมประชุมวิชาการนี้
ในอันที่จะนำไปสู่เป้าหมาย Healthy Thailand ได้จริง

องค์การ PATH